

† ATENAGORA

".... Vprašam: kaj se še obiramo in zakaj sami v dejanju ne pokažemo, da nismo samo na jeziku na krščansko edinost, ampak da se skupaj s pravoslavni verniki smatramo za ude krščanske Cerkve, ko nas v bistvu prav ničesar več ne loči, odkar sta poglavarja obeh delov te Cerkve umaknila škandalozno ekskomunikacijo iz leta 1054. Na steni pred nami visi podoba papeža Pavla. Ves svet bo pisal in zanamci bodo označili to za zgodovinski korak, če ob papeževi podobi obesite na steno tudi podoba patrijarha Atenagore. Čutim, da ste mnogi v dvorani zaprepaščeni, toda samo tako revolucionarno dejanje bo prepričalo mlade rodove, ki se na šolskem zboru vsako jutro zbirajo pod to podobo, da gre zares. Temu primeru bodo sledile druge šole v Angliji in ne bo dolgo, ko bodo tudi pravoslavni na svoji strani na podoben način počastili rimskega škofa..." je ob zaključku vrste predavanj o krščanski edinstvi spregovoril Slovenec, ki se jih je udeleževal.

To omenjamo uvodoma, ko žalujemo ob smrti velikega carigrajskega patrijarha Atenagore I., ki je s svojim delom in zgledom storil več za krščansko edinost kot katerikoli drugi kristjan, vključno dobri papež Janez. Ne gre namreč pozabiti, da je položaj pravoslavnega patrijarha in še posebej carigrajskega, daleč težavnejši in delikatnejši kot funkcija rimskega papeža, ki more spričo tradicije in posebnosti rimske Cerkve daleč avtoritativneje odločati. Že samo umeščenje patrijarha Atenagore je bilo težavno, ko je - trdijo, da na intervencijo Harryja Trumana, - dotedanji patrijarh Maximos V. leta 1948 odstopil "iz zdravstvenih razlogov" in je bil na njegovo ime postavljen nadškof Amerike Atenagora, mož izredno močne osebnosti in značaja. Soočen je bil z dejstvom, da so autokefalne pravoslavne Cerkve srednje in vzhodne Evrope vedno bolj lezle pod vpliv komunističnih oblasti in da se je bilo pravoslavni Cerkvi vedno bolj bati shizme ene ali druge vrste. Nedvomno je velika zasluga Atenagore, da je kolikor toliko združil posamezne Cerkve in jih zbral na otoku Rodu leta 1961 na prvo pan-ortodoksno konferenco, kot pripravo na poznejši pravoslavni koncil, ki naj bi sledil nekega dne. Stal je tudi pred problemom, pred katerim je spričo razvoja stal ves krščanski svet: kako odstraniti škandalozno stanje v Cerkvi in priti do njene edinstvi. Sam, globoko prežet krščanskega duha in hotenja, "da bi bili vsi eno", je moral najprej na pravoslavni strani, zlasti v grški Cerkvi, premestiti tradicionalno nezaupanje in celo odpor, da ne rečemo

kaj hujšega, do rimske Cerkve. To je končno pripeljalo do zgodovinskega leta 1964, ko sta si Atenagora in Pavel na Oljski gori v Jeruzalemu izmenjala poljub miru. Temu je sledila razveljavitev izobčenja, ki jo je prvi objavil Atenagora. Leta 1967 je papež Pavel obiskal Atenagoro v Carigradu. In ko je slednji vrnil istega leta obisk v Vatikanu, je to bilo prvič po letu 1451., da je ekumenski carigrajski patrijarh uradno obiskal Rim. Medtem so bili teologi na delu, sledili so si obiski, skupne službe božje - takorekoč razblinile so se vse razlike med obema "verama", ki so kdajkoli v zmešanih ali preveč učenih glavah obstajale. Ostaja samo še vprašanje primata rimskega papeža in končno utegne biti tudi to rešeno dejansko v smislu, ki ga je svoje dni tako preprosto in enostavno "napovedal" prav Atenagora: vprašanje statusa rimskega papeža je stvar rimske Cerkve in njene tradicije, prav toliko, kot so na pravoslavni strani drugačna vprašanja predmet pravoslavne tradicije ... Nehote se ob vsem tem spomnimo nastopov škofa Štrosmajerja na prvem vatiškem zboru, ki je opozarjal, do česa bo v odnosu do ostalih kristjanov pripeljalo stališče, da je papež ex cathedra nezmotljiv, kar je praktično dovedlo do tega, da koncili sploh niso bili več potrebni. Svet je moral prestatiti strašne vojne in revolucije, da so se vodniki Cerkva zdrznili in se vprašali, kaj je končno ob vsem tem bistveno. Moral je priti "prehodni" papež Janez, da je odprl okna in vrata v lastni Cerkvi in posredno v vseh ostalih Cerkvah - morda poslednji trenutek pred katastrofo človeštva, v kolikor se je tej še mogoče izogniti.

Sicer pa se nam zdi to sporno vprašanje nezmotljivosti rimskega škofa daleč bolj enostavno rešljivo, upoštevajoč pri tem pač dejstvo, da je Cerkvi kot taki sila težko, če že ne nemogoče, umakniti dogmo o papeževi nezmotljivosti, ko je ta že enkrat bila proglašena. Vse do I. Vatikanskega koncila je bila ta nezmotljivost via facti pridržana vesoljnim cerkvenim zborom, ki so skozi stoletja razglašali verske resnice. Rimski škof ne bo čisto nič izgubil na svojem ugledu in veljavi, če bo v neki primerni, za vse sprejemljivi obliki izjavil, da ta svoj privilegij vrača cerkvenim zborom. Kajti bistveno pri vsem tem ni, da mora biti prav rimski škof nezmotljiv, kadar ex cathedra razglašča verske resnice. Bistveno je, da je Jezus Kristus glava Cerkve in da Sv. Duh vodi in uči to Cerkev. Če verujemo to, potem je nazadnje irrelevantno, kdo je tisti objekt, preko katerega Sv. Duh govori. Če so bili to dolga stoletja za vse krščanstvo

vesoljni cerkveni zbori, in v nekaterih krščanskih Cerkvah ta tradicija še vedno drži, zakaj potem uvajati novotarije, ki lahko celo zavedejo nekoga v to, da bi podvomil v dejavnost Duha Svetega?

Kdo bo nasledil patrijarha Atenagoro, ni čisto gotovo, dasi pričakujejo, da bo to kalcedonski metropolit Meliton, znan po prizadevanjih za krščansko edinost. Ali morda spet ameriški nadškof - to pot Iakovos. Toda na drugi strani slišimo glasove, naj bi to bil ciprski nadškof Makarios, torej alternativa, ki lahko privede do tega, da bodo Turki izgnali patriarhat in bo primat terjal patrijarh Moskve, z vsemi možnimi posledicami. Kaže, da bo to važno vprašanje že rešeno, ko bo naš list v rokah svojih naročnikov.

Ko se z vsem spoštovanjem in hvaležnostjo klanjamo spominu Atenagore I. in z radostjo ugotavljamo, kakšen velik korak so navsezadnje kristjani storili tekom zadnjih dveh desetletij, nam je istočasno v globoko zadoščenje in ponos, da smo se na tem mestu pred mnogimi leti odprto in dalekovidno, mnogim navkljub na katoliški in pravoslavni strani, na praktičen način zavzeli za to, da bi končno bili "vsi eno", kot je Jezus prosil svojega Očeta.

ŠE 'NI BIL ČAS'?

Vsako leto v maju in juniju se slovenski emigranti z različnimi prireditvami spominjajo okoli deset tisoč pobitih slovenskih protikomunistov, ki so jih - pod pretvezo, da jih pošiljajo v Italijo - Angleži vrnili iz Vetrinja v Slovenijo, komunistom na milost in nemilost. Ne bo dolgo, ko bodo na razpolago britanski državni arhivi, ki bodo razkrili ozadje te zaloigre, kolikor ta zadeva britanske vojaške in seveda tudi politične oblasti. Kar se tiče slovenskih komunistov, vemo, da o tem množičnem zločinu nočejo govoriti in pisati; vemo, da so označili posamezne predele Kočevskega Roga za prepovedane; vemo, da bi dali marsikaj, če bi mogli zbrisati ta zločin z obličja zemlje.

Letošnji mejnik pa nam je dal tudi neko drugo obletnico. Inž. France Grum je v 5-6. številki TABORA precej na široko popisal, kako se je rodil prvi ilegalni, četniški odred, v maju 1942 in s kakšnimi težavami se je moral boriti. Iz njegovih člankov jasno izzveni, da bi prva ilegala ne samo mogla uspeti in obstati, ampak da bi celo mogla resno ogroziti partizanske enote, ki so tedaj delovale po Dolenjskem. Čeprav ni dvoma, da nosi del krivde tedanji ilegalni poveljnik major Novak, ki ni bil dorasel položaju - in tu ne mislimo na vojaško stran te komande, - je vendar prav tako gotovo, da politične skupine in njihovi vodniki niso bili dorasli novemu položaju, do katerega je tedaj prišlo. Samo tako je namreč mogoče razložiti dejstvo, da ni bilo mogoče zbrati več kot samo 17 ilegalcev, oboroženih s 14 puškami, 6 ročnimi bombami in 4 pištolami, ki so v noči med 17. in 18. majem 1942 krenili iz okolice Ljubljane v smeri Gorjancev. Tu inž. Grum upravičeno vprašuje, kako je moglo vodstvo sploh dopustiti, da je tako neobgljena, slabo oborožena skupina odšla na teren, ki so ga tedaj že v precejšnji meri obvladovali partizani.

Naravnost neverjetno je, kako malo politične podpore so dobili ti prvi ilegalci od nekomunističnih političnih skupin, ki bi v tistem kritičnem trenutku morale pozvati vse svoje pristaše, da ilegalno podpro tako materialno kot moralno. Vsega tega ni bilo in razočaranje med prvimi ilegalci je moralo biti neizmerno, saj so šli prodajati svoje glave iz idealnih razlogov: da počistijo s stalinistično peto kolono in zavarujejo slovenski narod tako pred terorjem partizanskih enot kot pred represalijami okupacijskih sil.

Res je, da je prvi ilegalni odred počasi narastel do 180 mož, toda to ni bila zasluga političnih faktorjev ampak posledica komunističnega terorja, ki je divjal po Dolenjskem, in tako posredno povzročil, da so iz samoobrambnih razlogov fantje in možje prišli za orožje in se pridružili prvim ilegalcem.

V dejanskem političnem neuspehu prve ilegale je treba potem tudi iskati vzrokov, da trpečemu in samemu sebi prepuščenemu prebivalstvu, ki ni dobilo nikjer nobene zaščite pred partizanskimi likvidatorji, ni preostalo drugega, kot da je prišlo za orožje in prosilo okupatorja za zaščito. Tako je nastala prva Vaška straža pri Sv. Joštu nad Vrhniko. Tej so sledile desetine po vsej Ljubljanski pokrajini. Posebno poglavje je, kako je okupator to izkoristil in igral skrajno ogabno igro med komunisti in protikomunisti, zdaj podpirajoč ene zdaj druge, prve ne samo z orožjem in provijantom, saj so na odprtih progah čakali celi vagoni, da so jih ponoči partizani izpraznili, ampak tudi na tak način, da niso dovolili vaškim stražam akcijske iniciative. Tako je prišlo do tega, da so vaše straže čepele za žicami in okopi ter čakale partizanskih napadov, partizani pa so se več ali manj nemoteno - ne sicer vedno in povsod, toda kar v precejšnji meri - sprehajali med posameznimi postojankami.

Tako vojaške straže niso likvidirale partizanskih odredov, ampak so jih posledično samo okrepile. Turjak in Grčarice, ki sta zaključila prvo, laško obdobje okupacije slovenske zemlje, sta bila samo logična posledica dejstva, da protikomunisti niso tolkli partizanov na pravem mestu in ob pravem času ter s pravimi sredstvi. Ko je pozneje prišlo do mnogo bolj okretnega Domobranstva z njegovimi uradnimi bataljnimi, je postajal vojaški položaj na Slovenskem že dokaj drugačen, toda bilo je že prepozno, ker so medtem spet politični faktorji - na drugem mestu, izven Slovenije in izven jugoslovanskega ozemlja, - izgubili najprej politično in nato seveda tudi vojaško bitko.

Nemogoče je zaključiti, da bi končni izid državljanske vojne nujno bil v bistvu drugačen, če bi uspela prva slovenska ilegala. Lahko pa rečemo, da ne bi bil nujno takšen, kakršnega smo doživeli in da bi se lahko po vsej verjetnosti izognili tako Turjaku kot Vetrinju.

In kako hamletsko se bere v Grumovih spominih, da sta se v kočevskih partizanskih zaporih srečala ilegalni poročnik Tomažič-Cigo in protikomunist Gabrijel Capuder, ki je leto dni poprej likvidiral ilegalnega kapetana Lesjaka, (pomočnika četniškega komandanta Novaka). Inž. Grum piše, da mu je Cigo odpustil in Capudru celo odstopil svojo hrano. Večjo osebno tragedijo si je komaj moč predstavljati.

UREDNIŠTVO

SPRAVA - NA ČIGAVEM HRBTU?

Zadnje čase pogosto razpravljamo o narodni spravi, pomiritvi duhov in poukih za bodočnost slovenskega naroda. Nekaterim se pri tem zdi, da je to nesmiselno početje, ker je enostransko - tj. ker iniciativa prihaja z naše, demokratske strani, medtem ko se režim doma na vse to požvižga, nekateri komunistični voditelji pa se temu celo odkrito posmehujejo. Po drugi strani slišimo tudi očitke, da oni, ki govorijo o taki spravi, pozabljajo na žrtve komunistične revolucije.

Predvsem si je treba biti na jasnem, da narodna sprava ne more počivati na tem, da pozabimo, kar se je dogodilo, niti ne, da nekomu, ki je pri zločinah aktivno sodeloval - tj. z lastnimi rokami moril - odpustimo. Nihče nima pravice svojevoljno odvzeti nekomu življenje - to je osnovni zakon civilizacije. Komunisti so se poslužili zakonov džungle, enako kot so se jih poslužili nacisti, zato so komunisti, ki so med vojno in po njej dirigirali brezumno pobijanje svojih ideoloških nasprotnikov, in oni, ki so pri tem pobijanju osebno sodelovali, po vseh zakonih tega sveta zločinci. Moramo si biti na jasnem, da tuje vlade, ki so priznale de facto obstoječo oblast doma, niso tega storile zato, ker niso vedele, s kom imajo opravka ali ker so komunistične zločine odobravale. Medtem ko je dejstvo, da so Angleži po jaltškem sporazumu vrnili Titove nasprotnike v Jugoslavijo, z Angloameričani vzhodno-evropske begunce in dezertarje iz Rdeče armade Sovjetom, je enako dejstvo, da niso nikdar niti Titovcem niti Sovjetom priznali pravico, da jih meni nič tebi nič pobijejo. Ko so recimo te zadeve prišle na dan, je nasilna vrnitev preostalih jugoslovanskih in drugih beguncev prenehala. Mi seveda lahko filozofiramo o tem, da bi Angloameričani vendar morali vedeti, kakšna usoda čaka vrnjene ljudi in da jih ne bi smeli vrniti, kakor tudi da so se najprej v Koreji, potem okrog Berlina, in nato v Vietnamu in celi Indokini borili proti istemu nasprotniku, proti kateremu so se borili naši četniki in domobrance.

Prav je, da ob tem času vsako leto znova in znova spregovorimo o teh zadevah in da jih znova in znova analiziramo - v luči novih spoznanj, vedno manj strastno, vedno bolj racionalno. Edino na ta način prihajamo do objektivnih sodb, proč od črno-belih predstav. Zato se tudi mnogi vladni dokumenti objavljajo šele 20, 30 ali 50 let po dejanskih dogodkih, zato se tudi zgodovina ne more objektivno pisati sproti - kot to delajo fašisti vseh barv. Pri tem pa pridemo tudi do zaključka, da ni samo ena stran, ki je delala vse prav, in samo ena stran, ki je delala vse narobe. Temu se bodo kajpak upirali vsi oni, ki so grehe bodisi zagrešili bodisi so zanje odgovorni. Ti imajo običajno navado, da one, ki bi radi prišli do objektivne resnice z odkrivanjem neprijetnih dejstev na obeh

straneh, najpreje zasmehujejo kot "čistunce", nato pa jih poskušajo diskreditirati. Toda če želimo odgovora, če nove generacije želijo odgovora na vprašanje, kaj se je dogajalo med vojno, je nujno potrebno, da ne gledamo na to dogajanje kot na nekaj izoliranega, na nekaj kar ni imelo nobene zveze s preteklostjo in okolnostmi, ki so obstajale pred in med vojno. Ni mogoče iztrgati nek dogodek iz celotnega dogajanja, kot da nima nobenega ozadja. Za zgodovinarja kot za običajnega smrtnika je važno vprašanje: čemu se je zgodilo, kar se je zgodilo? Tukaj ne gre za nobeno opravičevanje dogodka samega, ampak zgolj za ugotovitev njegovih atributov. Zakaj je prišel na oblast Mussolini? Zakaj je prišel na oblast Hitler? Kako je prišlo do oktobrske revolucije? Kako je prišlo do stalinizma? Zakaj je Churchill dobil vojno, a je propadel na prvih volitvah? Zakaj se v demokratskih deželah menjujejo stranke na vladi? Zakaj so komunisti permanentno na oblasti v vzhodni Evropi že 27 let, a v Rusiji preko 50 let? Zakaj je propadla Avstro-Ogrska? Zakaj so zahodni zavezniki podprli Tita? Zakaj je prišel na oblast v Kubi Fidel Castro? Zakaj je padel Faruk v Egiptu? Zakaj je prišel v Franciji na vladno De Gaulle? Zakaj je v Španiji prišlo do državljanske vojne in Francove diktature? Zakaj so "črni polkovniki" na oblasti v Grčiji? In še sto in sto takih "Zakaj".

Zakaj ne bi potem mogli postaviti tudi v našem primeru vprašanja "zakaj" je prišlo do bratomorne vojne v Sloveniji in Jugoslaviji, zakaj je propadla jugoslovanska begunska vlada, zakaj je zmagal Tito in ne vse dotlej mednarodne poznane in priznane osebnosti, zakaj so Angleži vrnili četnike, domobrance in druge iz Koroške v Jugoslavijo, zakaj so zahodni zavezniki podprli Tita ob prelomu s Stalinom, zakaj je Nixon šel na obisk v Beograd, Moskvo in Peking itd. itd. Nihče, prav nihče ne more biti zadovoljen s pavšalnim odgovorom - enako kot doma ne more nihče biti zadovoljen z odgovori, ki jih dobivajo nove generacije na vprašanja o neizpolnjenih človeških svoboščinah in razlikah med besedami in dejanji, o ekonomski in politični emigraciji, o tisočletnici perzijskega cesarstva in podobno.

Pri vsem tem je - gledano dolgoročno - docela brez koristi vtikati glave v pesek kot noji, v upanju, da če na te stvari ne odgovorimo ali se delamo naglušne, bodo vprašanja prenehala. A koga naj vprašamo, ako ne one, ki so s temi dogodki povezani, ki so bili ali so na čelu strank, pokretov, gibanj, bivših in sedanjih režimov, ako ne posežemo v arhive - domače in tuje - in skušamo najti čim več podatkov ter iz teh izluščiti vsaj približen odgovor? A odgovor je običajno potreben kot pouk za bodočnost - da ne bi znova padli v iste zmote. Pri tem se je seveda treba zavedati, da ni nobenega zagotovila,

da ne bi v take zmote znova zapadli, toda poznanje dejstev in njihovo publiciranje ter periodično opozarjanje nanje more prepričati ponovitev gotovih katastrof kot je bil recimo Hitler ali Stalin ali Tito. Zavedajmo se tudi, da je človeka možno ubiti na več načinov in ne le fizično. Možno ga je vtakniti v norišnico, ali mu onemogočiti ekzistenco, ali ga oklevetati, ali mu preprečiti napredek, ali ga ogoljufati za njegove državljanske pravice, ali mu odvzeti človeške pravice in svoboščine, itd. - in to kljub zunanji privrženosti raznim mednarodnim konvencijam in listinam ter lastni "demokratski" ustavi, "neodvisnim" sodiščem, politični demokraciji, samoupravljanju, ideološki strpnosti, socialni pravičnosti in kar je še takih lepih fraz.

Mogoče se bo pri vsem tem kdo proglasil za anarhi-

sta, toda osebno trdno verjamem v angleški pogovor "The proof of the pudding is in the eating" - kakovost pudinga spoznaš šele, ko ga ješ, tj. resnica je v dejanjih in ne v besedah. In s tem, ko izražamo dvom v našo predvojno demokracijo in v naše medvojno "visoko-politično" početje, nimamo nobenega namena opravičevati pomora naših bratov in sester. Hočemo samo, da njihova žrtev ne bi bila zaman in ne bi bila samo politična igračka. Za njihove morilce enako ne more biti niti pozabe niti odpuščanja. To sta dva osnovna elementa narodne sprave - sprave med Slovenci, ne med voditelji dveh nasprotnih si političnih taborov, čeprav tudi oni lahko igrajo pri tem pozitivno vlogo, ako želijo. V nasprotnem primeru jih bodo preglezale nove generacije.

ŠKOF ŽELI BOLJŠIH INFORMACIJ

OD NAŠEGA SODELAVCA

V domovini so maja meseca praznovali dvajsetletnico verskega lista DRUŽINA. Ta štirinajstdnevnik je začel izhajati leta 1952 kot "verski list za goriško administraturo", ki jo je tedaj upravljal pokojni msgr. Toroš. Istočasno sta v Ljubljani izhajala OZNANILO in v Mariboru VERSKI LIST. Toda DRUŽINO niso radi brali samo na Primorskem, ampak so jo naročali tudi v ljubljanski in mariborski škofiji, - kjer - zaradi "pomanjkanja papirja" - niso mogli ustreči novim naročnikom. Ta vzrok in pa stališče režimskih oblasti, je bila glavna ovira, da se DRUŽINA ni mogla kvantitativno razviti, čeprav so bili dani pogoji za to. Zaviralni vzrok so bile tudi tiskarne in njihova zmogljivost - in menjati manjšo tiskarno za večjo je potrebovalo pristanek oblasti. V teh dvajsetih letih so jo menjali štirikrat. Zdaj jo tiska tiskarna Časopisnega podjetja Delo. DRUŽINA je prenehala biti glasnik primorske administrature leta 1965, ko je formalno in stvarno postala list slovenskih škofov.

DRUŽINA je dosegla

leta:	naklado:
1952	15.000
1953	20.000
1954	22.000
1955	28.000
1956	29.000
1957	31.000
1958	33.000
1959	36.000
1960	48.000
1961	52.000
1962	56.000
1963	58.000
1964	65.000
1965	83.270
1966	105.000
1967	118.000
1968	126.000
1969	128.000
1970	130.000
1971	147.000

Tekom let smo često čuli iz domovine, da je presenetljivo, da more v komunistični državi izhajati verski list v tako visokih nakladah - upoštevajoč, da tu ni šlo za nikakršno subvencionirano propagando, kakršno je pošiljala v svet komunistična oblast na račun slovenskih davkoplačevalcev, ampak za dejansko visoko naklado, ki je bila plačana od naročnikov. Prvi letniki so bili polni pozivov, naj zastopniki vrnejo morebitne neprodane izvode, in obvestil, da list ne sprejema novih naročnikov. Res, vzrok tega je bilo "pomanjkanje papirja", ki so ga režimski listi seveda imela obilo na razpolago. Toda po drugi strani ne gre pozabiti, da je še precej let po prelomu z Moskvo, in ponekod še dandanašnji čas, režimski vidni ali nevidni pritisk na posameznika, ki lahko odloči, če nekdo naroči ali celo samo bere DRUŽINO. Seveda ga ne bodo za to spravili v zapor, niti najmanj ne. Toda to ima lahko vpliv v njegovem okolju, v njegovi službi, pri njegovem napredovanju in slično. Končno tudi človek nikdar ne ve, kako se bo obrnila vladna politika in kaj bo jutri. In vendar se je DRUŽINA v dvajsetih letih povzpela od malih 15.000 izvodov naklade do 147.000 izvodov za lanski božič. Danes ni čisto nič presenetljivega, če obiščete komunista in v njegovem stanovanju najdete DRUŽINO. Res samo zaradi tega, da bo komunist obveščen "iz prvega vira", kaj počne razredni sovražnik?

Kakšna bo DRUŽINA čez 20 let? Škof Grmič je zapisal v jubilejni številki, da skuša DRUŽINA preveč "formirati" ali celo "uniformirati", kadar prinaša poročila iz življenja Cerkve, namesto da bi "informirala". List bi moral odprto poročati o dogodkih po svetu, pa naj so mu všeč ali ne, piše mariborski pomožni škof.

POPRAVEK

Od časa do časa tudi KLICU TRIGLAVA zagode tiskarski skrat. Toda v pretekli - junijski - številki nam ga je zagodil kar na treh mestih: 1. V poročilu "Enotnost in Primorska", na str. 5., se ime predsednika Slovenske demokratske zveze v Trstu pravilno glasi dr. Agneletto. 2. V poročilu "Fašisti na pomolu", na isti strani, v prvem odstavku, se stavek, ki pravi, da se je večina "anarhistov" pridružila fašistom, glasi pravilno: "Večina monarhistov se je pridružila fašistom in s tem rešila pet mandatorov, ki jih drugače ne bi dobili." 3. V poročilu "Mladi in koroška dejavnost", na str. 9., pa bi moralo biti zapisano, da so se s Kreiskim srečali tudi zastopniki in ne zastopnica lista KLADIVO.

PREHOD SE BLIŽA

CIRIL ŽEBOT

Po Titovi osemdesetletnici sta močno narastli negotovost in zaskrbljenost glede na možnost hitrih sprememb. Uradno zagotavljajo, da je Tito "že vse preskrbel" za zanesljivi prehod. Ugibanja ulice pa se vrste od kombinacij z Ljubičičem kot predsednikom predsedstva (zveznega ali partijskega ali obojega) do direktne sovjetske intervencije.

Odstranitev liberalnega vodstva hrvaške partije je zaostila srbsko-hrvaške odnose, posebno še, ker je prevladalo prepričanje, da je hrvaška čistka bila srbsko maščevanje za odžaganje Rankovića. Z vidika bližajočega se prehoda v potitovsko razdobje pa je treba na strašenje s sovjetsko nevarnostjo in na odstranitev hrvaškega vodstva gledati kot na dejavnika, ki naj bi zavrla proces razsredičevanja Jugoslavije po republikah v smislu lanskim ustavnih sprememb. Temu namenu služi tudi delo ustavne komisije na novi zvezni ustavi, ki naj bi leta 1973 nadomestila ustavo iz leta 1963 in njena dopolnila iz let 1968 in 1971.

OBVESTILO ROJAKOM DOMA IN PO SVETU

Za svojo rojstno domovino posebej prizadevni Slovenci v svetu so se povezali s skupno izjavo o perečih potrebah za zavarovanje suverene bodočnosti slovenskega naroda v tem kritičnem prehodnem razdobju. Naj njih pobudo na kratko predstavim:

Pričujoča izjava je vseslovenska po vsebini in nadstrankarska po osebnostnem značaju pobudnikov in začetnih podpisnikov, ki nimajo nobenih skupinskih pretenzij ali ambicij v sklopu notranje-političnega razvoja v Sloveniji.

Dobrohotnim čitateljem izjave tega ne bi bilo treba posebej poudarjati. Toda izkušnje zadnjih let so zopet pokazale, da je poleg nasilnih prepovedi in obnavljanja medvojnih obrekovanj prav te vrste natolcevanje poglavito propagandno sredstvo proti oblikovanju potrebne slovenske narodno-politične enotnosti. To je prišlo dramatično do izraza po enodušnem slovenskem cestnem protestu lanskega leta.

So pa še druge ovire. Nekateri začetni podpisniki niso prikrivali, da so se za to skupno pobudo odločili po svoji globoki slovenski zavesti navkljub morebitnim večjim ali manjšim nepravilnostim. Nekaj podpisnikov je navedlo neizpodbitne razloge, zakaj njihov podpis izjave - s katerimi so se brez vsebinskih pridržkov pridružili tej slovenski pobudi - naj ne bo objavljen. Poleg tega sem iz zanesljivega domačega vira zvedel, da bi objava imen več začetnih sopodpisnikov izjave le-tim - in drugim - mogla resno škodovati. Tudi med Slovenci v svetu

V Sloveniji je položaj mirnejši, ker so v republiki ohranili kontinuiteto oblastne strukture. Zdi se, da so znane razlike v slovenski partiji podredili skupnemu spoznanju, da rastoča negotovost v zvezi s Titovo starostjo in pa posebni obmejni položaj slovenske republike zahtevata poudarjeno enotnost za ohranitev ozemeljske celovitosti in efektivne suverenosti Slovenije. K temu spoznanju je doprinesla zgodnji delež izjava ZA ZAVAROVANJE SLOVENSKE SUVERENOSTI z dne 25. junija 1970, ki jo je podpisalo več uglednih Slovencev v svetu. Deset točk te izjave še danes povzema poglavitne potrebe Slovenije v času prehoda, ki je danes toliko bližji, da se ga vsi zavedajo.

Primerno je, da se ob drugi obletnici izjave spričo vse večje aktualnosti njeno besedilo še enkrat objavi.

je peščica takih, ki jih vodi slepa uničevalnost. Ker takih nevarnosti ni mogoče preprečiti, je bilo odločeno, da bo pod objavljenim besedilom izjave samo pet podpisnikov v imenu vseh njenih številnih pobudnikov, tvorcev in začetnih podpisnikov. Vsi Slovenci doma in po svetu, ki z vsebino in pomenom izjave soglašajo, pa so vabljeni, da to sporoče z osebnimi pismi. To naj bo plebiscit za Slovenijo.

Osnovna značilnost izjave je njen poudarek na odločilnosti slovenskih spoznanj in njih pravočasnega uveljavljanja v Sloveniji sami. Za to iskustvo je Slovenija drago plačala v zvezi z drugo svetovno vojno. Tisti Slovenci, ki so se takrat slepo zanašali na bratsko pomoč Sovjetske zveze, niso bili nič manj prevarani kot je bila razočarana večina slovenskega ljudstva, ki je naivno pričakovala zedinjeno in svobodno Slovenijo kot darilo demokratičnega Zahoda.

In tako mora danes biti vsakemu Slovencu jasno, da se mora Slovenija ohraniti, utrditi in svobodno razvijati predvsem z lastno skupno voljo in z lastnimi preventivnimi ukrepi. To še posebej velja za sedanje kritično prehodno razdobje.

Seveda pa je treba zunanji svet pravilno obveščati. Pri tem bomo podpisniki pričujoče slovenske izjave pomagali tudi s tem, da bomo izjavo istočasno objavili v angleščini in drugih svetovnih jezikih.

4332 - 46 STREET, N.W.
WASHINGTON, D.C. 20016
25. junija 1970.

CIRIL A. ŽEBOT

ZA ZAVAROVANJE SLOVENSKE SUVERENOSTI

Zle posledice sovjetske zasedbe Češkoslovaške in nadaljnje grožnje Brežnjeve doktrine o omenjeni suverenosti "socialističnih" držav - v času, ko je treba računati z možnostjo bližnjega zaključka Titovega osebnega režima v Jugoslaviji - povzročajo upravičeno zaskrbljenost slovenskih ljudi. Spričo teh negotovosti Slovenci čutijo potrebo po pospešeni izpopolnitvi in utrditvi svoje republike, v kateri hočejo videti obnovitev prvotne slovenske državnosti - ki je politični zgodovini fevdalne Evrope dodala svojstveno demokratično prvino - in uresničenje novodobnega programa Zedinjene Slovenije, za katero so se morali boriti več kot sto let.

Podpisani Slovenci iz dežel "zahodnega" sveta, ki smo prosti omejitev in groženj, ki bremenijo državljane "socialističnih" dežel srednje in vzhodne Evrope, smatramo za svojo dolžnost, da v tem kritičnem času prehoda obvestimo svoje rojake v Sloveniji o naših skupnih pogledih na osnovno vprašanje, kako bi Slovenija zavarovala svojo narodno-političnobodočnost. V mislih imamo deset poglavitnih sedanjih potreb:

1. Predstavniki slovenskih oblasti, kulture in gospodarstva morajo poudariti in razglasiti izvirno suverenost slovenskega naroda v državnem okviru slovenske republike.

2. Slovenska državna skupščina in vlada morata uveljaviti pristojnost slovenske republike, da v zavarovanje svoje suverenosti za enakopravnost slovenskega naroda in za dobrobit slovenskih ljudi razpolaga z vsemi oboroženimi silami in obrambnimi napravami JLA na slovenskem državnem ozemlju.

3. Da bo v skladu z njeno izvirno suverenostjo Sloveniji omogočeno enakopravno soodločanje v zveznem merilu, mora paritetni zvezni Zbor narodov dobiti značaj edine zvezne zbornice.

4. Tak predstaviški Zbor narodov bi moral ugodoma sprejeti soglasen sklep in zavezo, da bodo suvereni zvezni narodi medsebojne probleme reševali z enakopravnim dogovarjanjem in da se bodo skupno zoperstavljali vsakemu poskusu nasilnega vposeganja v svoboden razvoj njihovih odnosov tako od zunaj kot od znotraj. Ako bi ta slovenska pobuda bila odklonjena ali bi postala neučinkovita potem, ko bi že bila sprejeta, bi morali slovenska državna skupščina in vlada uveljaviti potrebne lastne ukrepe za učinkovito zavarovanje suverenosti in celovitosti slovenske republike, vključivši pravico do odcepitve, ki so si jo narodne republike pridržale ob nastanku povojne zveze.

5. Da bodo pristojnosti preurejene zveze usklajene z njenim dopolnilnim značajem kot skupnega sredstva suverenih narodnih republik za okvirno urejanje sporazumno dogovorjenih skupnih zadev, bo treba odpraviti vse podedovane centralistične funkcije sedanje federacije.

6. Za neovirano delovanje tako usklajenih zveznih

odnosov bo treba sedež preurejene zveze prenesti iz jugotežne prestolnice srbske republike v nevtralnije mesto, bliže težišču večnarodne zveze, ki ne bo izpostavljeno neposrednim vplivom in pritiskom - ali celo ponovitvi nasilnih udarov - centralističnih sil in navad, ki so se v petdesetih letih osredotočene oblasti zakoreninile v unitarističnem Beogradu.

7. Prihranki dosedanjih presežnih dajatev centralistični federaciji - ker so povojne slovenske dajatve beograjski vladi bile nad kakršnimkoli enakopravno in pravično zasnovanim zveznim razmerjem in ker se bodo tudi skupne dajatve decentralizirani zvezi močno zmanjšale - in dopolnjene suverene pristojnosti slovenske republike bi morale biti v prvi vrsti usmerjene v tako razvijanje Slovenije - od grotne infrastrukture do najvišje kulture - ki bo nudilo privlačne možnosti domače zaposlitve in stvarjalnosti slovenskim ljudem vseh predelov, slojev in strok, da jim ne bo več treba množično odhajati za bolj šim delom in kruhom v tujino.

8. Slovenija mora odločno in hitro - dokler je še čas - odpraviti sramotno zapostavljanje svojih dednih kmetij s tem, da bo dvignila njihov hektarski obseg do stopnje zmogljivosti mehaniziranega družinskega obdelovanja z dopolnjevalno pomočjo lastnega združništva samostojnih kmetov.

9. Slovenska republika mora utrditi svoje odnose s sosednimi deželami Koroške, Štajerske in Furlanije-Juljske Krajine za plodnejše sodelovanje v skupnem prometu, turističnem in širše-gospodarskem prostoru, pa tudi v tako oporo slovenskim narodnim manjšinam, da bodo poleg drugih državljskih pravic dosegle tudi jezikovno in kulturno enakopravnost in tako postale tvorna vez med tremi ljudstvi, ki se stikajo v alpsko-jadranskem zaledju tržaškega zaliva.

10. Razširjene pristojnosti slovenske republike in potrebne varščine njene suverenosti bo morala podpirati okrepljena narodna zavest in družbena solidarnost vseh plasti slovenskega ljudstva. Zato bo treba 96 odstotkom državljanov slovenske republike, ki niso člani Zveze komunistov, zagotoviti od slednje neodvisno in enakopravno udeležbo pri političnem odločanju o razvoju Slovenije v smislu demokratičnega pluralizma. Slovenske šole bodo morale poleg temeljitejšje strokovnosti zavzeto gojiti omikano nacionalno osveščenost slovenske mladine s posebnim poudarkom na humanističnih koreninah in izraznem bogastvu slovenske kulture, ki je slovenski narod izoblikovala in je nenadomestljiva osnova njegove bodočnosti. Slovenski Cerkev pa bo treba zagotoviti enakopravno svobodo za sodobno nadaljevanje njenega dvanajststoletnega verskega, pravovzgojnega, dobredelnega in plemenito združevalnega poslanstva, ki presega spreminjajoče se politične in interesne razlike in delitve, s katerimi se Cerkev po svojem bistvu ne more istovetiti.

Ko ta spoznanja o nujnih narodno-političnih potrebah Slovenije sporočamo svojim rojakom doma in po svetu, se podpisniki tega obvestila zavezujejo, da bomo zahteve po enakopravni in zavarovani suverenosti svoje rojstne domovine odločno in vztrajno podpirali, dokler ne bodo izpolnjene. V ta namen bomo ostali v potrebnem medsebojnem sodelovanju.

31. maj 1970.

Dr. Ciril Arko
Dr. Jože Velikonja
Dušan Pleničar
Tomaž Možina

Dr. Rudolf Čuješ
Dr. Štefan Falež
Demetrij Weble
Pavle Verbič

Dr. Uroš Roessman
Dr. Leopold Humar
France Jeza
Alojzij Zupan

Dr. Štefan Slak
Dr. Mate Resman
Vinko Levstik
Ivan Žigon

Dr. Ciril A. Žebot

Publicistični uspeh

Nedavno je na Dunaju kot 7. knjiga Muslimanske biblioteke izšel izbor člankov, ki sta jih od 1960 do 1967 napisala za BOSANSKE POGLEDE Adil Zulfikarpašić in dr. Smail Balić. Knjiga je posvečena Zulfikarpašićevi 50-letnici.

Članki, ki se jih bodo bralci nekdanjih POGLEDOV spominjali, so bili važen prispevek k razčiščevanju v jugoslovanski emigraciji. Postavili so se na stališče, da so bosanski muslimani poseben narod, ki jih tako s Hrvati kot Srbi veže skupen jezik. Zavzeli so se za nadaljnji obstoj posebne bosansko-hercegovske države v jugoslovanskem okviru. Pojasnjevali so muslimansko tradicijo na Balkanu.

Ko sem zapisal, da so ponatisnjeni članki pomagali pri razčiščevanju v emigraciji, sem morda napisal pre malo. Zakaj vse kaže, da so članki ali vplivali na razvoj doma ali pa ga zelo verno odražali. Pri zadnjem ljudskem štetju leta 1971. se je namreč odstotek muslimanov v Bosni-Hercegovini povečal od 34 odstotkov v letu 1961 na 39.6 odstotkov, medtem ko je odstotek Srbov padel od 42.9 na 37.2, Hrvatov pa od 21.7 na 20.6. Po tem sodeč število muslimanov ni naraslo samo zaradi večjega biološkega prirastka, temveč tudi zaradi tega, ker so se muslimani, ki so se prej prištevali med Srbe ali Hrvate, izjavili za bosanske muslimane. To seveda utegne imeti vpliv na nadaljnji razvoj odnošajev v Jugoslaviji na splošno in med Srbi in Hrvati še prav posebej. Muslimani jugoslovanskega porekla bi mogli tudi pomagati pri urejevanju vprašanja Albancev, katerih število v Jugoslaviji tudi skokoma narašča.

Ponatisnjen je tudi intervju, ki ga je leta 1960 imel Slavko Farkaš, stalni sodelavec KLICA TRIGLAVA in tedanji predsednik Slovenske Pravde, z dr. Smailom Balićem in Adilom Zulfikarpašićem. Oba intervjuja sta bila del pogovorov, ki jih je imel Farkaš z dr. Krnjevićem, Božidarjem Vlajićem, Večeslavom Vilderjem in Vanetom Ivanovićem ter obširne razprave in korespondence, ki se je ob teh intervjujih razvijala v begunski javnosti.

Zanimivost, ki je v izbranih člankih obdelana, je Narodna vlada muslimanov in Srbov, kasneje tudi Hrvatov,

v Bosni-Hercegovini leta 1878 ob avstrijski okupaciji. Tedaj je ta vlada izgnala predstavnike carigradskega sultana in zahtevala neodvisnost Bosne. Ko so mednarodni govori izročili deželo Avstrijcem in Madžarom, so organizirali odpor, ki je trajal cel mesec. Marsikdo se bo spomnil slovenske knjige "Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini", ki je poveljevala avstrijsko okupacijo, in romana "Gospodin Franjo", ki je bil prijazen naklonjen bosanskemu prebivalstvu.

Kakor je v predgovoru razloženo, so BOSANSKI POGLEDI prenehali izhajati leta 1967, ker jih iz osebnih razlogov preprosto ni bilo mogoče več nadaljevati. Toda ob svojem času so nedvomno odigrali pomembno vlogo, ki nam jo sedanjí ponatis najvažnejših člankov priklicuje v spomin.

Knjigo je moč naročiti pri Dr. Smail Baliću (Ungargasse 9/20, A 1030 Wien, Avstrija).

LJUBO SIRC

PISMA UREDNIKU

(zaključek pisma s 15. strani)

Kdor teh pravil demokracije ne spoštuje, ne pozna demokratskih načel, odnosno če rabim besede nepoznane ga avtorja: "uganja anarhijo, dela zgago in vodi v katastrofe".

Pravilno ste kot urednik KT zapisali meseca novembra lani pod člankom "Gre za enotnost Primorske": "Politične dogovore je treba izpolniti ali pa skupno poiskati formulo, ki naj v spremenjenih ali nepredvidenih prilikah nadomesti prvotni dogovor. Enostranska odpoved, slabo podkrepljena, diši po nacistični praksi".

Tako je! Tržaška Slovenska skupnost grobo krši osnovno in bistveno pravilo človeške omike in demokratskih načel, ker svojevoljno ne spoštuje in ne izvaja sklenjenega dogovora, niti ne išče kake primerne rešitve.

Dr. Štoka se mandatu ni odpovedal, ker na uradih deželne svete te odpovedi nimajo.

Njegovo pismo, poslano Slovenski demokratični zvezi, da se odpoveduje, je prišlo potem, ko so on in njegovi prav gotovo sami že sklenili, da ne bo odstopil.

Izvajanja v članku "Enotnost in Primorska" so plod osebnega mišljenja, so neutemeljena in celo absurdna.

Za zaključek si dovolim samo še to pripombo: Slovenskim demokratom na Primorskem, katerih voditelj in učitelj Andrej-Slavko Uršič je padel kot žrtev komunističnega nasilja, naj zagovorniki kršiteljev svobodno sklenjenih dogovorov ne delijo naukov o demokraciji!

Eden od skupine slovenskih volivcev na Primorskem.

KULTURA IN OMIKA

Poroča
Spectator

POMANJKANJE UČITELJEV

Tomaž Bizajl, slovenski republiški sekretar za prosveto in kulturo je na 32. seji prosvetno kulturnega zbora skupščine SR Slovenije odgovoril na vprašanje poslanca Janeza Megliča iz Žalca o učiteljih na srednjih šolah v Sloveniji. Iz odgovora je razvidno, da je v šolskem letu 1971-1972 poučevalo v srednjih šolah 629 učiteljev (skoraj 20 odstotkov), ki po stopnji izobrazbe niso ustrezali zahtevam zakona o srednjem šolstvu. V to število niso bili zapodeni učitelji v takozvanem "civilnopravnem" razmerju, toda teh je malo. Kar je pomembno je to, da je med neusposobljenimi učitelji kar 50 odstotkov učiteljev, ki so dobili službo (kot smo nekoč lepo rekli; sedaj temu pravijo "ki so stopili v delovno razmerje") po sprejemu zakona, ko so šole bile prisiljene sprejemati učitelje za določen čas, samo da so omogočili reden pouk.

Najboljšo takozvano kadrovsko strukturo imajo na gimnazijah, kjer le 8,6 odstotka učiteljev nima predpisane izobrazbe, položaj pa je najslabši v poklicnih šolah, kjer je 42 odstotkov učiteljev brez take izobrazbe. Kot povsod na svetu so težave največje z matematiko: na srednjih šolah poučuje ta predmet 35 odstotkov neusposobljenih učiteljev.

VEN Z UČITELJI

Hrvaški član izvršnega biroja predsedstva ZKJ Jure Bilić je na seminarju v Beogradu izjavil, da bo treba urediti politične razmere v hrvaških študentskih domovih in razčistiti vprašanje profesorjev zagrebške univerze, ki so bili "aktivno na strani nacionalistov, vendar jih niso aretirali in proti njim niso sprožili niti sodne preiskave." Poiskati bo treba metode, ki so "sprejemljive za javnost", je rekel Bilić, "toda na koncu koncev bodo takšni ljudje morali zapustiti funkcije, ki jih imajo z kaj."

KULTURNA SAMOSTOJNOST

Na pobudo slovenske vlade je bil v Ljubljani ustanovljen jugoslovanski medrepubliški koordinacijski odbor za kulturno in prosvetno sodelovanje s tujino. Kulturni faktorji na Slovenskem sedaj pričakujejo, da je z ustanovitvijo tega odbora bilo odpravljeno stanje "medvladja", ko se Jugoslavija praktično ni mogla dogovarjati s tujino o omenjenem sodelovanju tako, da bi bili zadoščeni interesi vseh posameznih kulturnih sredin v Jugoslaviji.

DELO je pred kratkim poročalo o velikem zanimanju 'starešin' (kot sedaj pravijo častnikom) postojnske garnizije za tečaj slovenščine. Toliko se jih je prijavilo za tečaj, da so morali nekatere celo odkloniti. Tečaji obsegajo 80 ur in so dvakrat tedensko po dve uri.

MATIČIČEV JUBILEJ

Znani hrvaški dirigent Lovro Matičić je na koncertu

v Ljubljani, katerega je priredila Slovenska filharmonija, proslavil 50-letnico svojega umetniškega delovanja. Vodstvo Filharmonije mu je ob tej priliki izročilo posebno častno plaketo. Zanimivo je da je Matičića "odkril" Matej Hubad in povabil v Ljubljano. Tako je dirigent začel kariero z Madame Butterfly in Carmen v Ljubljanskem gledališču leta 1922. Njegova prva resno pripravljena premiera v ljubljanski Operi je bila Janačkova Jenufa. Matičić je v zvezi s tem jubilejem omenil, da je takrat tenor Gostič še pel v opernem zboru.

70-letnico rojstva je pred kratkim praznoval dirigent in skladatelj dr. Danilo Švara.

ŠE ENA ZGODOVINA

Po šestih letih dela so Ivan Babić, Sima Čirković, Milorad Ekmečić in Vladimir Dedić dokončali rokopis za Zgodovino Jugoslavije, ki jo bo izdala založba Prosveta iz Beograda. Državna založba Slovenije bo v kratkem odločila, ali bo izšel tudi slovenski prevod tega dela.

Izšla je knjiga "225 let novomeške gimnazije (1746-1971)". Vsebuje seznam ravnateljev, učiteljev, ki so na šoli poučevali, seznam razprav, objavljenih v gimnazijskih izveštjih ter seznam absolventov od 1746 do 1971. Stane 70 novih dinarjev in se jo da naročiti pri Gimnaziji v Novem mestu.

NAŠI SPOMENIKI

Pri urejanju kapele v južni ladji opatijske cerkve v Celju so pod tlakom v globini 75 centimetrov naleteli na ostanke starejše stavbe, za tem še na večji kamnoseško obdelani marmorni blok. Glede prve najdbe je več ali manj očitno, da gre za ostanke verjetno prvotne cerkve. Današnja opatijska cerkev izvira iz 14. stoletja, temelje te nedvomno starejše arhitekture pa po vsej priliki lahko datirajo vsaj v obdobje romantike, če ne celo v zgodnejši čas. Glede druge najdbe pa menijo, da gre za spodnji del romanskega kipa oziroma nagrobne plošče. Plastike iz tega časa so v Sloveniji izredno redke.

Te dni so znova začeli obnavljati žužemberški grad. Na vrsti je vzhodni del gradu in desni del pri vhodu nad kletno dvorano, ki je dobro ohranjen. Občani Novega mesta so za obnovev dela podarili les v vrednosti 50.000 din.

JUGOSLOVANSKE AMAZONKE

Angleški režiser Terence Young bo posnel prihodnji mesec v Jugoslaviji film o Amazonkah. Potreboval bo na stotine "Amazonk", ki pa ne bodo smele biti "bolj brhke, zaobljene in dolgonoge" kot njihova "kraljica", ki jo bo igrala Racquel Welch. Pač pa bodo morale odlično jahati, vihteti meče, metati kopja in znati druge prazgodovinske veščine. Film, pri katerem sodeluje beograjsko podjetje Košutnjak, bodo snemali na območju Deliblatske peščare, na otoku Pagu in v kanjonu Zrmanje.

NARODNA MODROST

"Če bi kmet dvajset let samo razpravljaj, ali naj bi poplul plevel ali ne, bi na njegovi njivi žito ne raslo več. Tako je tudi z našim razpravljanjem o šundu in dobri knjigi", je rekel slovenski pisatelj Leopold Suhodolčan o šundu na Slovenskem. K temu bi lahko dodal še Youngove Amazonke.

ČUDO:

- Pri nas sploh ne ponavljamo napak.
- ???
- Vedno znova delamo nove!

Hlapci, dekle in...

Po moji grobi cenitvi — na podlagi podatkov iz Zagreba, Beograda, Ljubljane in nekaterih drugih velikih mest o številu gospodinskih pomočnic in številu uradno registriranih prostitutk, dalje na podlagi nekaterih anket o hlapcih na vasi, zlasti še v Voivodini, Sloveniji in Slavoniji — je v Jugoslaviji okoli 100.000 hlapcev in dekel in okoli 50.000 »uradnih«
prostitutk. Potemtakem je lumpenproletariat pri nas pomemben družbeni sloj, trdi sociolog dr. Stipe Šušar, kot po roča NIN.

Po besedah enega izmed delegatov na konferenci ZK Črne gore se dogaja, da lastniki zemljišč, vil in gostiln »poderjajo«
vse to sorodnikom in prijateljem. Zelo so se namreč razširile govorice, da bodo zaplenili vso ne upravičeno pridobljeno premoženje. Nekateri so vložili celo »ožbo za ločitev zakona, sicer srečnega zakona, samo zato, da bi obvarovali premoženje, piše »Politika«.

Večernji list piše, da se občinski može kar v štiridesetih od dvainštiridesetih nerazvitih občin Hrvatske vozijo z mercedesom.

Drugod po svetu je mercedes simbol bogastva in moči. Pri nas je narobe.

Republike in zveza ne morejo razčistiti računov, ki so javnosti znani pod imenom neproračunska bilanca. Ko pa smo že presodili, da je omenjena bilanca že preteklost, smo naenkrat spoznali, da smo jo prenesli v bodočnost. Težko povemo, kdo bo pravzaprav plačeval naše dolge. Za zdaj je jasno, da bodo breme prelo-žili na naše vnuke. Tako se je pokazalo po zadnji seji srbskega izvršnega sveta, na kateri so po predlo-ženi informaciji ugotovili, da bodo dolгови poravnani do konca tega veka, morda pa preneseni v novo tisočletje.

Neproračunska bilanca bo potemtakem razčiščena šele v novem stoletju, komentira NIN.

KAR UVOZITI — V Bohinju je že nekaj časa v poletni sezoni precej povpraševanja po gorskih vodičih, toda vsa prizadevanja turističnih delavcev, da bi našli dva ali tri primerne domačine, so neuspešna. Rešitev je preprosta: če uvažamo že prav vse — od čebule, masla in jabolk do tekstila in ladij — pa uvozimo še tista dva vodiča.

VODA, VODA — Ko je na seji vodnega sklada SRS govoril inž. Koloman Žibrik, je med drugim dejal: »Če že ne moremo natočiti čistega vina, natočimo vsaj čisto vodo!«. Tedaj zabrunda inž. Boris Mikoš: »Saj je čisto vodo težje dobiti kot čisto vino.«

VEČINA PO ZAPISNIKU — Ekonomska politika je bralce obvestila, kako je potekalo glasovanje za sprejem osnutka zakona o nadzoru cen v svetu za gospodarstvo zvezne skupščine — točno po zapisniku:

Vasil Grivčev: »Prosim, kdor se strinja s tem sklepom, naj dvigne roko.« (Nihče.)
»Kdor je proti, naj dvigne roko.« (Nihče.)

»Potem torej ugotavljam, da je sklep z večino glasov sprejet!«

RAZLIKA — V svetu prireajo najbolj nenavadna tekmovanja: na nedavnem tekmovanju snemalcev nenavadnih zvokov je dobil prvo nagrado avtor posnetka: kako polž je solato. Pri nas bi na takšnem tekmovanju najbrž dobil prvo nagrado avtor posnetka: kako škriplje naša nelikvidnost...

KUŠANIĆ: KDOR IMA, SE MU BO DALO

Žalostinka

Ce država potrebuje denar, dvigne danke, če pa delavec potrebuje več denarja, dvigne — potni list.

- Koga neki nesejo?
- Nosilce razvoja.

»Politika«

Od meseca do meseca

TITO V MOSKVI

Tito je 5. junija odpotoval na uradni in prijateljski obisk v ZSSR. S seboj je vzel Jovanko, sekretarja izvršnega biroja ZKJ Staneta Dolanca, člana predsedstva ZKJ Veljka Vlahovića, člana predsedstva SFRJ Stamenkovića, podpredsednika vlade Jakova Sirotkovića, zunanjega ministra Mirka Tepavca in druge. V Moskvi so Tita zelo častili in mu je Podgorni že prvega dne pripel na prsa red Lenina, ki je najvišje sovjetsko odlikovanje. Zadnjega dne mu je Brežnjev podaril sovjetsko maršalsko sabljo, vmes pa so se pogovarjali, Tito je en dan obiskal Rigo in 9. junija govoril v moskovski tovarni krogličnih ležajev.

Tito je zbranim delavcem tovarne povedal, da je Sovjetska zveza doživela velik razvoj. Vlada in narodi Jugoslavije si "iskreno želijo vsestranske, trdne in prijateljske stike s Sovjetsko zvezo" na temeljih "enakopravnosti, medsebojnega spoštovanja, spoštovanja neodvisnosti in nevmešavanja v notranje zadeve". Govoril je o uspešnem sodelovanju in o razvoju Jugoslavije. "Lani smo imeli nekaj političnih težav zaradi nacionalizma," je omenil Tito, "toda izkušnja je ponovno potrdila, da takšni in podobni družbeni odkloni ne izvirajo iz vrst delavskega razreda. Delavski razred jih je z zvezo komunistov na čelu najodločneje zavrnil, to smo uspešno premagali." Tito je hvalil razvijanje socializma in poudaril, da bo Jugoslavija v zunanji politiki zmeraj ostala "sestavni del naprednih sil sveta, ki jih čedalje bolj usmerjajo zgodovinski interesi delavskega razreda. S tem izpolnjujemo tudi svoj internacionalistični dolg. Med dolgoletno prakso smo se prepričali, da nam politika neuvrščanja glede na položaj v mednarodnih odnosih ponuja najširše možnosti, da prispevamo vse, kar moremo, v boju za mir, enakopravnost in napredek v svetu. Ta politika v bistvu izraža prizadevanje po enakopravni udeležbi in po sodelovanju majhnih držav pri oblikovanju usode sveta. Politika neuvrščanja je hkrati povezana z zgodovinskimi gibanji in prizadevanji delavskega razreda in drugih naprednih sil po svobodi in blaginji," je povedal Tito delavcem moskovske tovarne.

Ko se je 10. junija Tito z letalom vrnil iz Moskve, je na beograjskem letališču izjavil, da so ga v ZSSR "zelo pristrčno in toplo sprejeli" in je bil deležen "velike pozornosti sovjetskih voditeljev in narodov". Povedal je, kje je vse bil in kaj je videl ter dejal: "Seveda pa so bili med našim obiskom najpomembnejši razgovori s sovjetskimi državnimi in partijskimi voditelji, ki so potekali v ozračju prijateljstva, odprtosti in medsebojnega razumevanja. To je bila vsestranska izmenjava mnenj o naših medsebojnih odnosih in aktualnih mednarodnih problemih. ... Z obojestranskim zadovoljstvom smo ugotovili, da je v zadnjem času zabeležen občuten napredek na mnogih področjih našega sodelovanja, vključujoč tudi medpartijske odnose, na znanih temeljih enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja." Posebej so vidni rezultati v gospodarskem sodelovanju, "V izmenjavi misli o med-

narodnih vprašanjih se je pokazalo, da so si naša številna mnenja blizu ali istovetna. ... Vse to je še lenkrat potrdilo, da so principi, ki jih vsebujejo znani skupni dokumenti, kamor prištevamo tudi današnje skupno sporočilo, temelj, na katerem se lahko razvija in neprestano širi zares stabilno in trajno sodelovanje. Z eno besedo, iz Sovjetske zveze se vračamo zelo zadovoljni," je izjavil Tito.

Tudi skupno sporočilo o Titovem obisku v Moskvi govori o razgovorih, "ki so minili v pristrčnem, odprtem in prijateljskem vzdušju, v duhu medsebojnega spoštovanja in enakopravnosti" in se dotikali sodelovanja med državama in partijama. "Ko sta poudarili plodnost principov beograjske deklaracije in moskovske izjave, sta obe strani poudarili veliki pomen skupne jugoslovansko-sovjetske izjave, sprejete 25. septembra v Beogradu" med Brežnjevim obiskom. "Odnosi med SFRJ in ZSSR so postali še bolj prijateljski." Sodelovanje se bo še nadalje bogatilo. "Obe strani sta visoko ocenili dosežene rezultate v sodelovanju med ZKJ in KPSZ." Obe partiji "sledita nauku Marxa, Engelsa in Lenina ter ga ustvarjalno uveljavljata v skladu s posebnostmi svojih držav" in bosta "v duhu internacionalističnih tradicij, prijateljstva, medsebojnega spoštovanja in enakopravnosti" krepili razumevanje in širili sodelovanje.

Skupno sporočilo poudarja gospodarske in trgovske stike in izraža prepričanje, da se bo sodelovanje razširilo tako v gospodarstvu kot med družbenimi, znanstvenimi in kulturnimi organizacijami. Glede sodelovanja komunističnih in delavskih partij ter naprednih gibanj sta obe strani "potrdili veljavo in pomen" lanske septemberske izjave. Potem skupno sporočilo na dolgo razpravlja o evropskih vprašanjih in se zavzema za "neodložljive multilateralne priprave in sklic" evropske varnostne konference "v bližnji prihodnosti". Opozarja na potrebo borbe "za dosledno uresničevanje načel miroljubne koeksistence med državami, ne glede na njihovo družbeno ureditev, za odrekanje uporabi ali grožnji s silo in za miroljubno in konstruktivno razreševanje spornih vprašanj." Obe strani podpirata svetovno konferenco o razorožitvi in "poudarjata, da je mir nedeljiv". S tem preide sporočilo na običajne izjave o Indokini, s podporo junaškim ljudstvom in zahtevo za prenehanje vojaških akcij proti DR Vietnamu in za umik ameriških čet. Temu sledi zahteva za "zadostitev pravičnim zahtevam arabskih držav" in splošna podpora nekdanjim kolonialnim deželam.

"Sovjetska stran podpira protiimperialistično usmerjenost politike neuvrčenih držav," je zapisano v sporočilu, "in s tem v zvezi pozitivno ocenjuje njihovo vlogo pri krepitvi miru in mednarodnega sodelovanja, v borbi narodov proti kolonializmu in neokolonializmu, za neodvisnost in družbeni napredek." Ob koncu izraža prepričanje, da bodo obisk in pogovori služili "nadaljnjemu vsestranskemu razvoju prijateljstva in sodelovanja med SFRJ in ZSSR, stvari miru, napredka in socializma." S Titovim povabilom Brežnjeva, Podgornega in Kosigina na obisk v Jugoslavijo se sporočilo končuje.

OBTOŽNICA PROTI ŠTUDENTOM

Okrožni javni tožilec v Zagrebu je 16. junija objavil

obtožnico proti bivšem voditeljem "gibanja hrvaških študentov", Draženu Budiši, Ivanu Čičku, Antu Paradžiku in Goranu Dodiku, ki so jih zaprli 12. decembra lani in so torej že več kot 6 mesecev v preiskovalnem zaporu. Tožilec jih je obtožil, da so se v letih 1970 in 1971 "kot kontrarevolucionarna zarotniška skupina" lotili cele vrste propagandnih, organizacijskih in nasilnih akcij, da bi si pridobili oblast ter uresničili kontrarevolucionarne cilje "množičnega gibanja in preporoda Hrvaške": da bi strmoglavili oblast delovnega ljudstva in zakonito izvoljenih predstavniških organov SR Hrvaške, spodkopali in odpravili samoupravni socializem, razbili z ustavo določeno federativno ureditev Jugoslavije in iztrgali Hrvaško iz jugoslovanske skupnosti narodov.

V obtožnici je rečeno, da so Budiša, Čičak, Paradžik in Dodik ustanovili "bojevito, v bistvu teroristično, z nacionalističnim fanatizmom in šovinizmom prepojeno falango 'gibanje hrvaških študentov' pod neposrednim vodstvom kontrarevolucionarne skupine" v Matici hrvatski. Ta udarni odred naj bi pripeljal na oblast skrajno politično emigracijo in njene somišljenike, kar bi hrvaški narod plačal s ponovno izgubo svoje svobode in razkosanostjo v "panonski skupnosti" in podobnih kombinacijah. Budiša in njegovi sodelavci so pripravljali ustanovitev oboroženih odredov, ki bi jim pomagali v boju proti oblasti. Na seji predsedstva zveze študentov Hrvaške 19. julija 1971 so se dogovorili, da bo treba ustanoviti posebno komisijo za vojaške zadeve in na otokih urediti rekreacijske vojaške centre, kamor bi lahko vse fakultete pošiljale študente na vaje.

Obtoženi so kot organizatorji in voditelji kontrarevolucionarne organizacije z nasiljem, grožnjami in spletkami prodrli v celo vrsto družbenopolitičnih organizacij, pravi obtožnica. Organizirali so nasilen prevzem študentske organizacije in Studentskega lista ter se pripravljali na nasilno zasedbo študentskega centra v Zagrebu. Njihov cilj je bil prodreti v vse "družbene strukture" in osvojiti partijske, mladinske in druge organizacije, da bi jih lahko izkoriščali v kontrarevolucionarne in protisocialistične namene, trdi obtožnica. Njihovo delo je doseglo višek lanskega novembra, ko so organizirali študentsko stavko, "na prvi pogled pod geslom boja za ureditev deviznega sistema, v resnici pa na zahtevo iz tujine, na poziv, ki je bil oktobra 1971 objavljen v ustaškem glasilu HRVATSKA DRŽAVA.

Obtožnica temelji na originalnih zapisnikih s študentskih sej, na govorih in pogovorih, ki so jih študenti snemali na magnetofonske trakove, na člankih in intervjujih po raznih časopisih ter na razglasih in letakih, deloma pa tudi na izjavah, ki so jih dale priče med preiskavo. Tožilec je vložil obtožnico tudi proti Stjepanu Sučiću, Veljku Božikovu, Ferdu Bušiću, Davorinu Pamiću, Krešimiru Martincu, Reneju Holašu in Krešimiru Ganzi, ki so kot sodelavci Budiše in drugih obtoženi podobnih kaznivih dejanj. Vsega skupaj naj bi se torej 11 študentskih voditeljev znašlo pred sodiščem. Skupini v Matici hrvatski bodo, kot kaže, sodili posebej in obtožnice še niso izdali.

TRIPALO V POKOJU

Miko Tripalo, bivši član izvršnega biroja predsedstva ZKJ in predsedstva SFRJ, ki so ga zaradi nacionalizma

in "masovnega gibanja" izključili iz zveze komunistov in je že decembra odstopil od vseh svojih funkcij, je pri beograjskem zavodu za socialno zavarovanje vložil prošnjo za starostno pokojnino. Ljubljansko DELO je 21. junija poročalo to vest iz beograjske POLITIKE. Tripalo je sicer šele 46 let star, a zaradi partizanskih let je že izpolnil pogoje za pokojnino. Ker je bilo njegovo zadnje službeno mesto v Beogradu, je vložil prošnjo pri tamkajšnjem zavodu.

ODJUGA V CENAH

Zvezni izvršni svet je 15. junija sprostil cene približno 25.000 izdelkom 13 gospodarskih panog, ki predstavljajo okrog 7 odstotkov skupne vrednosti industrijske proizvodnje. To je prva velika sprostitev cen, odkar so bile zamrznjene lanskega novembra. Vladni predstavniki so izjavljali, da gre za luksuzne izdelke, ki praktično ne ogrožajo standarda, kakor tudi za izdelke, katerih cene je mogoče uravnavati z ukrepi gospodarske politike in neposredno nadzorstvo ni potrebno. Cene so sproščene v sledečih industrijskih panogah: nekovin, kovinske in elektroindustrije, kemične, lesne, tekstilne, usnjarske in obutvene industrije, industrije gume, papirja, živilske, grafične in tobačne industrije.

Med izdelki za široko potrošnjo in za uporabo v gospodinjstvu se bodo prosto oblikovale cene ur, ročnega orodja, tehtnic, kovinske galanterije, toplotnih gospodinjskih aparatov (izvzemši peči, štedilnike in grelce), električnih gospodinjskih strojev (razen hladilnikov, pralnih strojev, pomivalnikov in sušilnikov), gramofonov, magnetofonov, ojačevalcev, lestencev, stekla, kreme za čevlje, kozmetike, nalivnih peres, kemičnih svinčnikov, lesene, usnjene in papirne galanterije, gorčice, majoneze, začimbe, bombonov, likerjev, žganih pijač in umetnih vin, boljših cigaret, cigar in žvečilnega tobaka.

Poleg tega je vlada povišala cene vlaken in prediv ter usnja. Domači avtomobili se lahko podraže za toliko, kot so se povečale cene tujih podobnih avtomobilov. Komunalne storitve in stanarine se bodo povečale za največ 8%. Tudi poština se lahko poveča.

Predstavniki sveta zveze sindikatov so opozorili "na resne motnje na področju cen od začetka letošnjega leta" in so naznanili, da bodo verjetno zahtevali razpravo v zvezni skupščini. Sekretar sveta Marjan Rožič je dejal, da sindikati ne želijo barantati, za koliko naj se ta ali oni izdelek podraži. Sindikati morajo sodelovati pri oblikovanju politike cen, za uresničevanje pa morajo odgovarjati pristojni državni organi. Najnovejši odloki kažejo, "da še zmeraj delamo po starem". Razmerje med cenami ostaja jo neusklajena, čeprav se cene višajo. Sekretar komisije za življenske in delovne razmere Ratko Butulija je dejal, da "zdaj operirajo s podatki o povprečjih, razlagajo, da so se življenski stroški povprečno povečali za 6% pri tem pa pozabljajo, da so se samo stroški za hrano v zadnjih 5 mesecih povišali za skoraj 10%. Znano je, da delavske družine porabijo za hrano skoraj polovico dohodkov."

Zdravko Ilić v DELU je pripomnil, da ob sprostitvi cen "ni vzroka za navdušenje, pa tudi ne za očitke ali za žolčne pripombe na račun stabilizacijskega 5,4% zvišanja cen.... Odlok o zamrznjenju cen je trajal predolgo....

in kot je znano, pri 'zamrznjenju' nista možna ne tržno gospodarstvo ne samoupravljanje in še marsikaj drugega ne..." Korak je bil potreben, a ne more ostati edini korak. "Ugotoviti moramo ne le materialne učinke odmrznitve sedaj, temveč tudi vse, kar lahko še sledi kot verižna reakcija. Te stvari poznamo že od prej, ko je podražitev sprožila drugo - vse do drveče inflacije. In takega razkošja si ne moremo privoščiti."

Na splošno so se slišali kritični glasovi, da je sprostitve cen sicer potrebna, toda da vlada ni ukrenila potrebnega, da bi uskladila povpraševanje s ponudbo, kot je obljubljala ob zamrznjenju cen. Predstavniki zvezne vlade so se branili, da je bila sedanja sprostitev sprejeta v soglasju z republikami, da je prizadeto v glavnem luksuzno blago in da življenski standard ne bo ogrožen. Pri tem so se zapletli v abstraktne razprave, na kaj se nanaša tistih 5,4%, ki so zapisani v resoluciji o gospodarski politiki za letošnje leto kot najvišje dovoljeno povečanje cen: na cene na drobno, ali na proizvajalske cene, življenske stroške delavske družine ali kaj.

V vsej Jugoslaviji je bilo konec marca 4.025.600 zaposlenih in je bilo prijavljenih še 64.937 prostih delovnih mest. Ob istem času pa je bilo 335.094 brezposlenih delavcev ali 8,3% od vseh zaposlenih. Največ brezposlenih je bilo v ožji Srbiji, in sicer 97.994 ali 9,7%, a prijavljenih je bilo 14.204 prostih mest. Makedonija je imela 64.000 brezposlenih (23,3%) in 5.862 prostih mest; Hrvaška 51.627 (5,2%) brezposlenih in 12.751 prostih mest; Bosna in Hercegovina 41.311 (7,5%) in 7.863, Vojvodina 33.785 (8,2%) in 7.189; Kosovo 25.381 (23,9%) in 1.951; Slovenija 13.836 (2,4%) brezposlenih in 13.583 prostih mest; a Črna gora 7.159 (8,4%) in 1.534.

V Jugoslaviji so marca proizvedli za 12% več, kot je bila povprečna industrijska proizvodnja leta 1971. Največ se je povečala proizvodnja na Kosovu, za 30%. Slede Makedonija 16%, Slovenija 13%, ožja Srbija 12%, Hrvaška, Bosna in Hercegovina ter Črna gora 11% in Vojvodina 5%.

Jugoslavija je aprila izvozila za 2951 milijonov in uvozila za 3836 milijonov dinarjev. Slovenski izvoz je znašal 591 milijonov (20% vsega jugoslovanskega), uvoz pa 732,3 milijona dinarjev (19,1%). V maju je bil jugoslovanski izvoz 3360 milijonov, uvoz pa 3960 milijonov dinarjev, številke za posamezne republike pa še ni.

Povprečni osebni dohodki v Jugoslaviji so marca znašali 1662 dinarjev. Najvišji so bili v Sloveniji (1788 dinarjev). Slede Hrvaška 1723 dinarjev, Bosna in Hercegovina 1461, Srbija 1440, Črna gora 1375 in Makedonija 1300 dinarjev. Podrobnejši podatki za januar in februar kažejo, da so se osebni dohodki v primerjavi z lanskima prvima dvema mesecema v gospodarstvu na Hrvaškem povečali za 28%, v Vojvodini 29%, v Sloveniji 22%, v Bosni in Hercegovini 23%, v Makedoniji za 7%, v ožji Srbiji 23%, v Črni gori 19% in na Kosovu 22%. Osebni dohodki v negospodarstvu pa so se povečali na Hrvaškem za 27%, v Vojvodini za 30%, v Sloveniji za 19%, v Črni gori za 24%, v Bosni in Hercegovini za 23%, v ožji Srbiji 21% na Kosovu 21% in v Makedoniji 17%.

Večji pomen pripisujejo v svetu sestanku med Titom in ameriškim zunanjim ministrom Rogersom.

TITO NA POLJSKEM

Od 19. do 23. junija je bil Tito na uradnem in prijateljskem obisku na Poljskem, kamor sta ga povabila prvi sekretar poljske partije Gierk in predsednik državnega sveta Jablonski. Z njim so bili predsednik hrvaškega sabora Jakov Blažević, predsednik skupščine Slovenije Sergej Kraigher, predsednik CK ZK Makedonije Čemerski, član izvršnega biroja ZKJ Stevan Doronjski, zunanji minister Mirko Tepavac, sekretar za zunanjo trgovino Muhamed Hadžić in drugi. Varšavska univerza je Titu podelila častni doktorat, Tito si je ogledal tovarno avtomobilov pri Varšavi, bil en dan na oddihu na Mazurskih jezerih, sicer pa se je pogovarjal z voditelji.

Skupno sporočilo, ki so ga izdali ob obisku, našteva pozitivne rezultate v stikih med Jugoslavijo in Poljsko, ki "temelje na popolnem spoštovanju načela neodvisnosti, suverenosti, teritorialne nedotakljivosti, enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve. Vse to daje možnost za še bolj poglobljeno prijateljstvo in sodelovanje ter zблиževanje narodov obeh držav, še zlasti mladih generacij. Mnenja so bili, da razlike v poteh pri graditvi socializma v obeh državah niso ovira za uspešen razvoj medsebojnih stikov." Sporočilo pripisuje "pomen vse širšemu in bolj poglobljenemu sodelovanju" na različnih poljih, vključno industrijsko kooperacijo.

Glede mednarodnih problemov sta obe strani soglašali v oceni, da se "sile miru, socializma in napredka" vse bolj uveljavljajo. "Pozitivno so bili ocenjeni stiki, pogajanja in sporazumi med velikimi silami, hkrati pa je bila poudarjena tudi vloga, ki naj jo imajo druge države v uveljavljanju dialoga in miroljubnega sporazumevanja v mednarodnih odnosih." Po stari navadi so se zavzeli za konferenco o evropski varnosti in svetovno konferenco o razorožitvi, podprli vietnamsko ljudstvo, obsodili ameriško agresijo v Indokini in agresivno politiko Izraela ter podprli OZN. "Da bi razrešili probleme, ki obremenjujejo mednarodno skupnost, sta obe strani poudarili, da je potrebno še bolj aktivno zavzemanje in povezovanje vseh miroljubnih držav in naprednih sil v svetu. Pozitivno so ocenili vlogo in pomen neuvrščene politike v boju za mir, v boju proti kolonializmu in neokolonializmu in v prizadevanju za polno politično in gospodarsko neodvisnost vseh držav ter za enakopravne mednarodne odnose." Na koncu pravi sporočilo, da je Tito povabil Gierka in Jablonskega na obisk v Jugoslavijo.

Po vrnitvi v Beograd je Tito na letališču izjavil: "Lahko rečem, da so ti pogovori in vsa ta srečanja potrdili naše skupno prepričanje: nobene ovire ni, da sodelovanje med Jugoslavijo in Poljsko ne bi postalo še dosti bolj vsebinsko, naše prijateljstvo pa trdnjše."

VOHUN OPROŠČEN

Vohunska afera Alekse Kapičića, bivšega jugoslovanskega konzula v New Yorku, se je razblinila v nič. Beograjsko okrožno sodišče ga je 12. maja oprostilo po razpravi, ki je bila večji del zaprta za javnost. Kapičić je bil kot otrok pri partizanih in je po vojni stopil v službo za notranje zadeve. Kot oznovec je nato prestopil v sekretariat za zunanje zadeve in leta 1963 prišel na konzulat v New

York. Proti koncu leta 1968 se je prepiral z osebjem konzulata in se pritoževal, kako da se obnašajo proti njemu. Nihče ga ni vzel resno niti ko je grozil, da bo objavil podatke o komunističnih agentih. Čez eno leto, konec 1969, je bil poklican nazaj v Beograd in takrat je zaprosil ameriške oblasti za azil. Povzročil je majhno senzacijo, ob kateri so uživali predvsem emigrantski časopisi, češ, jugoslovanski konzul in obveščevalec je zaprosil za azil.

Potem je bil po lastnem priznanju v stiku z 2 predstavnikoma "tuje obveščevalne službe". Amerikanci so ga vsekakor zasliševali v zvezi z njegovo prošnjo za azil. Baje so ga vpraševali o številčni moči jugoslovanske službe državne varnosti, njeni organizaciji in voditeljih. Poleti 1971 pa se je Kapičić nenadno pojavil v Beogradu. Kaže, da se ja naveličal emigracije, ni pa pojasnil, zakaj pred dvema letoma ni hotel v Jugoslavijo. Baje je s seboj prinesel kopije načrtov in zaupnih sporočil, ki jih je dobival iz Beograda kot konzul in obveščevalec. Čez nekaj časa so ga zaprli, februarja so naznanili obtožnico, marca pa se je začelo sojenje, ki so ga ob krajših razpravah odlagali od tedna do tedna. Končno so 4. maja končali razpravo, 12. maja pa ga je sodišče oprostilo. Menda je menilo, da je mož malo zmešan.

ETIOPSKI CESAR

Haile Selassie je bil na obisku pri Titu od 25. do 30. junija. Tito ga je sprejel na brniškem letališču in ga najprej gostil na Brdu pri Kranju. Šla sta se tudi na Bled sprehajati. Potem sta skupaj odletela v Pulo in odjadrala na Brione, kjer so cesarju na večer pred odhodom izročili listino kot častnemu državljanu Jugoslavije. Zvezna skupščina je dan pred tem cesarja na hitro imenovala za častnega državljana.

★

Zvezna skupščina je 28. junija po dolgih razpravah in pogajanjih med republikami končno sprejela NAČRT SREDNJEROČNEGA RAZVOJA JUGOSLAVIJE do leta 1975. Imeli so namen, da sprejmejo petletni načrt. Zaradi počasnega pripravljanja in lanskoletnih zapletov, ko so spremenili razmerja med federacijo in republikami, pa se je prvotni petletni načrt skrčil na tri in pol letnega.

Iz skopih poročil je videti, da je prišlo v Bosni do spopadov med jugoslovanskimi policijskimi silami in odporniško hrvaško skupino, ki je vstopila v Jugoslavijo baje iz Avstrije, njen politični center pa naj bi bil v Avstraliji. Nekaj jugoslovanskih policistov je bilo ubitih.

Skupni devizni priliv od jugoslovanskih "sezonskih" delavcev v zapadni Evropi, je lani presegel 650 milijonov dolarjev. Toda urad Združenih narodov trdi, da je to samo ena petina tistega, kar ti delavci zaslužijo. "Stiri petine žal ostajajo v tujini", jedikuje ljubljansko DELO.

Jugoslovansko delegacijo na zasedanju Comecona, komunističnega sveta za medsebojno gospodarsko pomoč, vodi prvič letos predsednik zvezne vlade. Jugoslavija sodeluje, z ozirom na sporazum iz leta 1964, samo v tistih panogah gospodarstva, ki jo zanimajo. Tako je zastopana v 12 komisijah od skupnih 24. Nad 70 odstotkov jugoslovanske zunanje trgovine je lani odpadlo na Comecon.

Oblasti na Hrvaškem preiskujejo izvor lastnine in dohodkov okoli 500 državljanov. Doslej so zaplenili kakih 150 igralnih avtomatov, s katerimi so lastniki - skromno sodeč - vsako leto zaslužili do 150.000 din, ne da bi plačali kake davke.

Ob robu

"Strokovnjak" za britanska vprašanja, Božidar Pahor, brani pravice britanskega delavskega razreda pred konservativnim zakonom o industrijskih odnosih. "Dindikati so ves čas govorili, da zakona ne bo mogoče uspešno izvajati, ker so vsi delavci proti njemu in ker industrijskih sporov v Britaniji ni mogoče reševati s togimi zakonskimi predpisi. Videti je, da so imeli prav," pravi Pahor pod krepkim naslovom "Višek komedije" v DELU 20. junija.

Mogoče bi bilo boljše, ko bi v Britaniji sprejeli vlogo, ki jo igrajo sindikati v Jugoslaviji? 21. marca letos je predsednik Zveze sindikatov Slovenije Tone Kropušek pred drugo konferenco Zveze sindikatov Jugoslavije izjavil v ljubljanskem DELU: "V naši družbi imamo danes kar preveč posrednikov, ki 'skrbijo' - če naj se tako izrazim - za delavce. Ti govorijo v njihovem imenu pa tudi odločajo v imenu njih. Odločanje v imenu delavcev pa ni nujno in vedno istovetno z uresničevanjem resničnega interesa delavcev. Lahko je. Ni pa vedno tako!... Delavci imajo za svoj organiziran vpliv poleg mehanizmov samoupravnega organiziranja tudi sindikate, to je svojo politično organizacijo... Če bo vpliv sindikatov kot najmnogičnejše politične organizacije delavcev v družbi minimalen, bo to znak, da delavci v resničnih odnosih nimajo tiste besede, ki jim gre. Pri tem vemo, da vpliv sindikatov na reprodukcijo družbe ni bil zadovoljiv. Trdim pa, da je bil pač takšen, kakršen je bil vpliv delavcev samih. Ta pa, kakor vemo, ni bil odločujoč..."

Sekretar sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Marjan Rožič je na seji predsedstva tega sveta sredi junija rekel, da je "za sindikate nesprejemljiva trditev, da so osebni dohodki glavni vir nestabilnosti." "Ne moremo več trpeti stalnih in poenostavljenih pritiskov z etatistično-birokratskih pozicij, češ krivi so osebni dohodki, s tem vnašajo med delavce nemir..." Medtem ko so se realni osebni dohodki letos povečali za 4.1%, se je proizvodnost povečala za 5%. Kljub temu, je rekel Rožič, "prihajajo sedaj na dan s predlogi, po katerih naj bi se osebni dohodki ponovno, z administrativnim sklepom federacije, zamrznili na sedanji stopnji. Takim predlogom botruje napačen račun, da so osebni dohodki glavni vzrok inflacije; zato so nesprejemljivi ravno s stališča stabilizacije."

Iz tega sledi, da v Jugoslaviji ne odločajo ne delavski samoupravni organi ne sindikati, ampak nekdo drugi, ki govori in odloča v imenu delavskega razreda - "z etatistično-birokratskih pozicij", a to je država in oni, ki z njo upravlja - partija. Ne vidim kje bosta Kropušek in Rožič poiskala zdravilo, kajti tudi jugoslovanska sodišča se razlikujejo od sodišča v Britaniji, iz katerega se dela norca Božidar Pahor. "Neodvisnost sodišč pri 'odmerjanju pravice' oziroma zaščiti samoupravnih pravic delavcev in občanov je jasno določena," piše Boris Dolničar v DELU 31. marca letos. "Samostojnost sodnikov dela, temelječa na strokovnosti, osebnih lastnosti in splošni razgledanosti, pa bržčas ne more biti absolutna. To občutljivo delo zahteva seveda veliko družbeno odgovornost. Seveda: nič več in nič manj kot podreditev njegove strokovnosti, osebnih lastnosti in splošne razgledanosti interesom partije. Tudi to je višek komedije, tovariš Pahor!"

IVAN STANIČ

Uredniku Klica Triglava.

Dr. Peter Urbanc zaključuje svoj članek "Liberalizem 20. stoletja" (KT, maj 1972) z besedami: "V spodbudo nam je položaj danes, ko končno le uvidevamo, da so naše ideološke razlike minimalne, v kolikor sploh so. Edina razlika je pač v praktični uporabi kot je to primer tudi drugod po svetu, ko že ne moreš več ločiti liberalcev od konservativcev."

Posrečeno se mi zdi, da je dr. Urbanc napravil takšen zaključek potem, ko je nedvoumno kritiziral članek Štefana Novaka v DRUŽBENI PRAVDI o negativnem liberalizmu, ki ne "obstoji samo v glavah nasprotnikov", ampak v glavi človeka, na čigar stališče in okrožnice se naslanja naša "katoliška" stranka - tj. v glavi samega papeža. Tudi naša "katoliška" stranka ne gleda na liberalizem na noben drug način, pa se mi zato ne zdi, da tako stališče lahko ideološke razlike minimalizira. Dokler se stranke opirajo bodisi na razredna bodisi na verska čustva in iz njih kujejo politični kapital, ne more biti govora o minimalnih razlikah med njimi in liberali - to so bistvene razlike.

Strinjam se, da v gotovih deželah ni mogoče ločiti "konservativcev" od "liberalcev". To je v onih deželah, kjer so "liberalci" še vedno liberalci starega kova - nacionalistično, anti-cerkveno in kapitalistično pobarvani, tam - zlasti v zahodni Evropi, kjer so "liberalne" stranke nastale kot anti-teza klerikalnim. Ker so klerikalne in tipično malomeščanske stranke konservativne, so te "liberalne" stranke tudi konservativne. Ne vem, kako dr. Urbanc razlaga "konservativnost" toda jaz politično konservativnost razumem in smatram za reakcionarno. Če pa govorimo o "konservativnih" strankah, tj. strankah, ki se tako imenujejo - kot recimo britanska konservativna stranka - potem pa je slika enako pestra kot pri "liberalnih" strankah. Britanska konservativna stranka recimo odgovarja avstralski liberalni stranki ali ameriški republikanski stranki, nikakor pa ne kaki avstrijski liberalni stranki ali avstrijski ljudski stranki. Potem imamo še take "svete alianse" kot recimo med nemškimi liberalci in nemškimi socialdemokrati, pa med avstrijskimi liberalci in avstrijski socialisti, itd., da južno-ameriške politične panorame sploh ne omenjam, ker bi sicer Štefanu Novaku lahko postalo zelo neprijetno.

Ni dvoma, da je "praktična uporaba" - termin, ki ga uporablja dr. Urbanc - močno prisotna v političnem življenju vseh držav s pluralističnimi političnimi režimi. Toda zaradi tega ideološke razlike niso nič manj minimalne.

ALOJZIJ ZUPAN

Uredniku Klica Triglava.

V uvodniku "Globalno in totalno?", KT 396, zamerja uredništvo poslanici Narodnega odbora za Slovenijo, da je preveč pesimistična v nasprotju z razpoloženjem doma. Žal, se mi zdi, da se v tem uredništvo moti. Ravno od doma so lani prihajali glasovi, da Hrvatje zenejo stvari preveč na ostrino, da to utegne osamiti Slovenijo in ogroziti slovenske meje.

Pa še nekaj: ob koncu uredništvo pripominja, da se komunistični režim sicer res bori predvsem za obstanek na oblasti, toda da se za isto oblast bori tudi Narodni odbor za Slovenijo, kakršen je. Kaj naj to pomeni? Predvsem je razlika med totalitarno oblastjo in demokratično oblastjo. Drugič, besede uredništva izzvene, kot da se politiki ne bi smeli potegovati za oblast. Klavrn politik bi bil, kdor ne bi bil pripravljen prevzeti odgovornosti za oblast, če jo dobi v svobodnih volitvah.

Ali je po mnenju uredništva vsaka oblast slaba in se politiki, če hočejo ostati "čisti", morajo omejiti na deklamiranje?

LJUBO SIRC

Uredniku Klica Triglava.

Na Vaš komentar zadnje poslanice Narodnega Odbora moje pripombe:

Narodni Odbor ni nikakor vezan samo na Argentino, člani istega se nahajajo tudi v Severni Ameriki in Evropi. Da se je radi razmer dober del politične emigracije preselil v Argentino in tam obstal, to ne sme zveneti kot očitek, in sploh poudarjanje "daljnje Argentine" je netaktno. Leto 1947 ni bilo tako, da bi se ameriške države trgale za politične emigrante, saj so bili to še medeni tedni koeksistence. Takrat se je vzelo prvo vizo, da so premnogi končali v Argentini, drugi zopet v Kanadi in USA, ali Angliji, to je več ali manj slučaj. Ločiti nas v emigrante, zamejce, brezdomce itd. je po mojem okusu neumestno, ker namiguje na politično manj pomembne emigrante, kar ne odgovarja dejstvu. Ravno pri tem bi človek mislil, da gre za manjvrednostne komplekse.

Današnji problem doma ni podoben problemom, ki jih res doživljamo po celem svetu. Stojimo pred veliko prelomnico, ki je podobna letu 1948, ko smo se odcepili od Vzhodnega bloka, s to razliko, da se sedaj počasi, vendar dokaj sigurno, pomikamo nazaj v Vzhodni blok. Deloma je temu vzrok, da Broz že popušča vajeti, če že ne formalno pa vsaj dejansko. Hrvatski problem je ta razvoj še pospešil. KP se politično ni spremenila, oblasti ne mislijo deliti z nobenim, še manj se isti odpovedati. Edina logična rešitev za KP je večja ali manjša naslonitev na levi blok. Skušali bodo vsaj na videz ohraniti neodvisnost, toda koliko jim bo uspelo, je drugo vprašanje. Doma to čutijo, se tega bojijo in v tem je pač naše gledanje identično. Bistvene politične smernice in resnice kot pluralizem, svobodne volitve, svoboda prepričanja, informacije

razumejo doma točno tako kot jih razumemo in želimo mi zunaj. Doma se o tem ne govori, prvič, ker so tako bistveni problemi tabu; pa tudi materialna borba je tako težka, da ti problemi nekako zastajajo v važnosti.

"Globalno in totalno" je pač fraza, vržena brez pomisleka, brez pravega opravičila. Narodni Odbor si nika- kor ne domišlja, da bo rešil vse probleme in v celoti; upa da bo doprinesel k razčiščenju pojmov, da se bodo ro- jaki le še zavedli, da je poleg KP in njihove diktature in množice ljudstva, ki doma ne more svobodno govoriti v važnih političnih problemih, le še neka skupina, mala ali velika, ki ni klonila in ne misli kloniti, pa če so razmere še tako neugodne.

Spomenica se bavi indirektno ravno z hrvaškim pro- blemom. V poslanici je govora da Narodni Odbor ne želi nasilnega razbitja (Jelić!) Jugoslavije itd. O vseh drugih problemih, ki jih navajate, je vedno en ali drug član Na- rodnega Odbora objavil kako stališče, tako v Argentini, pa tudi v KLICU TRIGLAVA. Končno je praktično neizved- ljivo, da bi Narodni Odbor izdal o vsakem problemu ko- munike.

Kar se tiče zamejskih Slovencev, bi se upal trditi, da bi danes boljše stali in več bi jih bilo, ako se ne bi za- našali na podporo SFRJ; bilanca zadnjih 27 let je silno ne- gativna. Za začetek naj omenim, da bi bila Slovenija da- nes večja, ako ne bi imeli leta 1945 komunistov na vladi. Ko je bilo že jasno, da je del Primorske in cela Koroška zgubljena, je še vedno veljala parola nesodelovanja z Za- vezniki, četudi so nam ti isti takrat nudili vse manjšinske pravice, na katere še danes zaman čakamo. V vseh 27 le- tih ni bilo poštene intervencije s strani SFRJ za zamejce; ona se gre veliko politiko Tretjega sveta; po drugi strani pa bi lahko, vendar noče recimo izsiliti od Avstrijcev spoštovanja mirovne pogodbe. Vsa politika SFRJ gre za tem, da se ne dela prevelikih problemov levičarjem v Italiji in Avstriji; da pri tem trpe slovenske narodne pravice, je pač žalostno vendar nebitveno. Zamejci, ki hodijo danes v Ljubljano, dobijo kake male podpore v obliki knjig, poto- vanj za mladino, lepih sprejemov, kar je prav, vendar v bistvu za državo kot SFRJ samo drobtinice. Kakih izbolj- šav na žalost ni za pričakovati, dokler bo KP na krmilu.

Končno še o predstavniškem značaju Narodnega Od- bora. Narodni Odbor si ne lasti nobenega monopola politič- nega dela. Nasprotno, vsako politično delo slovenske opo- zicije, organizirane ali posameznikov, je zaželeno. Da bi se Narodni Odbor v današnjih prilikah boril za kako ob- last ali monopol nad političnim delom, je neumestna trdi- tev. Ko se bo Slovenski narod dokopal do možnosti svobod- nih volitev, takrat bo pač vsak Slovenec imel možnost vo- liti ali biti voljen, dokler pa do tega ne pridemo, pač ne škoduje imeti politično formacijo, osnovano na osnovi zadnjih svobodnih volitev v domovini. Želja Narodnega Odbora je že dolgo, da bi se članstvo istega razširilo tudi na člane ali posameznike novih političnih struj; v tem po- gledu so bili že prvi poskusi napravljeni in se bo v tem še nadaljevalo. Slovenci smo edini od jugoslovanskih narodov, če ne celo edini od vseh emigrantov Vzhodnega bloka, ki

smo ohranili neko kontinuiteto političnega predstavnštva. Zakaj istega razbiti še posebej, ako nimaš nadomestila, se upira moji logiki.

PETER URBANC

Od uredništva.

Ker nam v tej številki primanjkuje prostora, da bi bolj podrobno razčlenili pisma dr. Sirca in dr. Ur- banca ter nanju odgovorili, bomo to storili prihod- njič. Zaenkrat se bomo omejili samo na tri načel- ne ugotovitve;

1 - Od vseh podpisanih in nepodpisanih članov sedanjega Narodnega odbora so bili samo trije, tam pred 34 leti, na nekoliko dvomljivih volitvah, iz- voljeni za narodne poslance.

2 - Zadnji odstavek "narodne izjave" Narodnega odbora od 29. oktobra 1944, ki jo sedanji Narodni odbor še vedno smatra za veljavno, saj je ni pre- klical, se glasi- "Za uveljavljanje teh narodnih zahtev ustanovljeni Narodni odbor za Slovenijo kot vrhovna narodna oblast združuje začasno, dokler ne nastopijo urejene razmere, v svojih rokah pra- vice suverene in najvišje upravne oblasti."

3 - "Hrvaška afera" je bila v ospredju skozi ce- lo leto 1971, dokler ni počilo s sejo predsedstva ZKJ 1. in 2. decembra v Karadjordjevu. Narodni odbor za Slovenijo je o tem nekaj izjavil šele ju- nija 1972, šest mesecev potem, ko je že Tito po- medel s hrvaškim "nacionalističnim" vodstvom. Kaj bi Narodni odbor storil, ko bi se stvari zasuka- le drugače, si je težko predstavljati.

PRIMORSKA EDINOST

Uredniku Klica Triglava.

Na pismo "Skupine slovenskih volilcev na Primor- skem" se v junijskem KLICU TRIGLAVA zopet oglašava av- tor članka "Gre za enotnost Primorske"(KT od 9. novem- bra 1971).

V sedanjem članku "Enotnost in Primorska" pravi avtor, da je Primorec in "Skupini slovenskih volilcev na Primorskem" očita, da "ne razumejo čisto dobro, kaj demokracija je oziroma, kaj bi morala biti".

"Verjetno se jim zdi - tako piše - da v demokraci- ji ni nobenih pravil, zato ne odgovarjajo na celoto mo- jega novemberskega dopisa ampak le na obrobne stvari v njem".

"Demokracija, kjer ni nobenih načel ali pa jih je premalo, je anarhija, dela zgago in vodi v katastrofe".

No, prav za to gre, v celi tej zadevi. Gre za pra- vila demokratizacije, ki slonijo na spoštovanju in pošte- nem izvajanju svobodno sklenjenih dogovorov.

(Zaključek na 7. strani)

Potujete v Rim — Italijo?

Ne pozabite na slovenska hotela!

HOTEL "DANIELA,"

00185 ROMA - Via L. Luzzatti, 31 - Tel. 750.587 - 771.051

HOTEL "BLED,"

00185 ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777.102

Oba hotela sta med seboj povezana z vrtnim prehodom. Nahajata se v središču mesta, obdana z zelenjem, lastnim vrtom in parkirnim prostorom. Razpolagata s 70 sobami in 130 posteljami. Vse sobe so opremljene s privatno kopalnico in telefonom. Dve tretjini osebja je slovenskega. V restavraciji s 100 sedeži je na voljo italijanska kuhinja. Ako potujete z avtomobilom, preidite z avtoceste na Tiburtino. Od železniške postaje imate do hotelov direktno zvezo z avtobusoma štev. 3 in 9.

Dobrodošli!

VINKO LEVSTIK - lastnik

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan